

Å forske med NEG

Hva er NEG-spørrelistesvar?

Spørrelistesvarene fra Norsk etnologisk gransking er en ganske spesiell kildetype. Vi tror vi er den eneste institusjonen i dette landet som har som en fast oppgave å gjennomføre kvalitative skriftlige spørreundersøkelser. NEG har etablert et kontaktnett med folk som er interesserte i å skrive for oss. Alle som vil kan delta. Hvert år mottar våre ubetalte medarbeidere (minst) fire spørrelister fra oss. Spørsmålene er om emner med generell kulturhistorisk betydning. Omlag halvparten av undersøkelsene blir gjennomført på vegne av eksterne forskere. Noen av svarene vil være fra folk som har skrevet for NEG i en årrekke mens andre svar vil være fra folk som prøver seg som NEG-respondenter for første gang. Det er naturligvis frivillig å svare på hver enkelt undersøkelse og på hvert enkelt spørsmål. Motivasjonen for å delta vil variere fra person til person. Mange setter pris på anledningen til å vekke til live minner fra eget liv, og til å tenke over ting de har gjort og sammenhenger de har vært en del av. Brukerundersøkelser tyder på at de fleste som skriver for oss, svarer ganske spontant og umiddelbart når de får tilsendt en ny undersøkelse.

Kvalitative kilder

Som regel vil det være vanskelig å behandle spørrelistesvar kvantitativt. Generelt tror vi ikke NEG-respondentene vil kunne grupperes som representative utvalg for større befolkningsgrupper i landet. For forskere som studerer utvalgte fenomener i kultur og samfunn kan spørrelistesvar imidlertid ha stor verdi ved at de gir et mangfold av kunnskaper om og perspektiver på de aktuelle fenomenene. Spørrelistesvar kan både gi erfaringsbaserte *opplysninger* om et fenomen (f. eks: hvordan ble barn straffet i folkeskolen?) og fortellerens *vurderinger* av det samme fenomenet (hvordan var det for barna å bli straffet?). NEG har drevet med spørrelistedokumentasjon lenge, og dette gjør at mange emner kan følges gjennom et langt tidsrom (ikke sjelden 100-150 år). Men det bør altså advares mot å legge for mye i tellingen av erfaringene og perspektivene som er representert. Hvis ti mennesker gir eksempler på én type erfaring og to gir eksempler på en annen type, så betyr ikke dette at erfaringen som er best belagt i bunken med spørrelistesvar har vært den vanligste, verken for noen enkelt gruppe eller for befolkningen som helhet.

Å lage en ny undersøkelse

Hvis du vurderer å få utført en undersøkelse gjennom NEG må du først kontakte oss med et forslag til tema. Normalt vil det være nødvendig at NEG og forskeren diskuterer forslaget for å finne ut om det er aktuelt å gjennomføre en undersøkelse. I så fall ber NEG forskeren produsere et førsteutkast til spørreliste. Her hjelper gjerne NEG til med veiledning i hvordan spørrelister kan struktureres. Det er som regel nødvendig med noen justeringer og forbedringer på veien fra førsteutkast til ferdig utformet undersøkelse. Dette arbeidet har form av dialog mellom NEG og forskeren/forskningsmiljøet.

Det vil normalt ikke være nødvendig for forskeren å melde et dokumentasjonsprosjekt gjennom NEG til NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste). NEG melder virksomheten ved arkivet direkte til Datatilsynet. Forskerens etiske forpliktelser knyttet til personvern (reelt informert samtykke, konfidensialitet og datasikkerhet) og til tilbakeføring av resultater fra forskningen, reguleres i avtalen mellom forskeren og NEG.

Forskningsetiske krav: Informasjon om prosjekt og tilbakeføring av resultater

Erfaringsriksommen i spørrelistesvarene beror på en tillit som er bygget opp over tid mellom arkivet og respondentene. Det er viktig for oss, også med tanke på kvaliteten på forskningsmaterialet vi skaper, at vi lever opp til en høy forskningsetisk standard. Vi setter derfor mye inn på å følge kravene fra Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) om at personer det forskes på skal ha anledning til å gi et reelt informert samtykke til deltakelse i forskningsprosjekt (NESH retningslinje 9), og at forskerne, av respekt for menneskene som gir dem kilder til å produsere forskning, har plikt til å tilbakeføre resultatene fra forskningen til disse menneskene i en forsvarlig og forståelig form (NESH retningslinje 47). Til de som vil ha tilgang på NEG-spørrelistesvar som kilder til forskning stiller vi derfor som krav at NEG til gjengjeld skal få følgende informasjon:

FØR UNDERSØKELSEN SENDES UT, INFORMERT SAMTYKKE:

- **Hvem leder prosjektet? Hvem skal utføre forskningen? Ved hvilken institusjon er prosjektet forankret? Hvordan er forskningen finansiert?**

Det er vår erfaring at mange som svarer hopper over teksten som innleder undersøkelsen. Vi prøver likevel å gjøre avsender tydelig. Vi vil helst ha foto av bestilleren og eventuelt logo for institusjonen. Har forskeren en hjemmeside eller for eksempel en innførsel i Wikipedia? Hvis mulig lenker vi til slike sider. Fins det en nettside der den som svarer kan få mer informasjon om prosjektet, eventuelt følge med på hvordan det utvikler seg?

- **Hva er målene og problemstillingene for prosjektet?**
- **Hva skal produseres, med NEG-svar som del av kildegrunnlaget (for eksempel artikler, monografier, utstillinger)? Når skal disse produktene etter planen være ferdige?**

NÅR MATERIALET ER MOTTATT, TILBAKEFØRING AV RESULTATER:

- **Foreløpige resultater: 10 sitater**

Innen 30 dager etter at materialet er oversendt fra NEG til forskeren skal NEG motta et uttrekk på 10 sitater som forskeren av ulike grunner finner interessante, samt begrunnelse for uttrekket. Dette er et absolutt krav, for det er noe av det viktigste vi gir tilbake til de som skriver for oss. Det tar gjerne mange år å gjennomføre forskningsprosjekter, men de som skriver for oss er interesserte i å se beviser på at det de sender inn blir lest og brukt.

- **Endelige resultater: sammendrag, referanse og eksemplar**

Når artikler / bøker / utstillinger er produsert skal NEG motta 1) et sammendrag som gjør rede for forskningsresultatene på en forsvarlig og forståelig måte, 2) en henvisning til hvor det fullstendige produktet er å finne samt 3) et eksemplar av fysiske produkter (bøker, avhandlinger, artikler).

Norsk etnologisk gransking ser tilbakeføringen av resultater fra forskningen som særdeles viktig. Disse punktene i avtalen **må** derfor innfris av brukeren. Imidlertid er det ingen grunn til å gjøre dette vanskeligere enn det trenger å være. Forskere er uansett pålagt å skrive mange slike sammendrag, både til bøker og artikler og i andre sammenhenger. NEG skal ha tilgang til slike sammendrag for å formidle dem sammen med referanser til ferdige forskningsarbeider gjennom nettsider, nyhetsbrev og sosiale media. Dermed hjelper NEG forskeren med å innfri et forskningsetisk krav, samtidig som vi markedsfører de ferdige produktene fra forskningen. Hvis du holder forelesninger, har fremlegg på konferanser eller står frem i media med NEG-svar som del av kildegrunnlaget, distribuerer vi også gjerne informasjon om dette, helst i forkant.

Avtale med NEG om ikkespredning og etisk bruk

De som skriver for NEG har anledning til selv å offentliggjøre egne svar. For øvrig er spørrelistesvarene vi samler underlagt en klausul om ikkespredning og etisk bruk. Vår erfaring er at mange av de som svarer skriver spontant, frimodig og personlig. Ut fra forskningsetiske hensyn (NESH retningslinje 14) bør de som skriver beskyttes mot at informasjonen de gir om egne personlige forhold skal bli til skade for dem selv eller personer de omtaler. Forskeren må derfor garantere at materialet skal brukes på en slik måte at det ikke blir til skade for de som har skrevet eller for personer som er omtalt. Materialet skal kun brukes av den som har skrevet under en slik avtale. Det skal altså ikke gis videre, og når prosjektet er avsluttet skal det slettes. Hvis forskeren har behov for å vende tilbake til materialet etter avsluttet prosjekt må NEG kontaktes på nytt.

Forskere har naturligvis rett til å sitere fra spørrelistesvar, men tekstene kan ikke publiseres i større helhet uten at opphavspersonen gir tillatelse til det. Da skal også opphavspersonen ha anledning til å signere teksten. Dette er rettigheter åndsverkloven gir til de som skriver.

Det kan være bilder i svarene som kommer inn. Hvis du ønsker å offentliggjøre, vise frem eller på annen måte spre slike bilder må du først klarere med NEG om slik bruk av bildene er avklart med aktuelle rettighetshavere (fotografer, eiere, avbildede personer). Vi jobber med å få i stand en enklere ordning for klarering av bilder for offentliggjøring, men foreløpig må NEG kontaktes i alle slike tilfeller.

Henvisninger til NEG-spørrelistesvar

Note (sidenote eller sluttnote):

Det minste som tas inn i note er NEG nr. og tittel på undersøkelsen. Ta med aksjonsnummer hvis det henvises til et enkelt svar. Aksjonsnummeret er et tall som står på besvarelsene, og som er unikt for akkurat dette svaret. De blir gitt spørrelistesvar og annet som arkivet mottar i stigende rekkefølge fra 1 i 1946-47 til 45000 i 2014. Eksempel: NEG 128 Syersker: 95397

Noen ganger vil man ønske å ta med sosiologisk bakgrunnsinformasjon i referansen. De aktuelle variablene er kjønn, fødselsår, bosted og yrke. Vær oppmerksom på at enkelte slike kombinasjoner vil gjøre at skriveren identifiseres, for eksempel hvis den som skriver er lærer, lege eller prest på et lite sted. Slik ufrivillig identifisering av den som skriver skal unngås.

Det refereres ikke til personen som har besvart spørrelista. På eldre besvarelser kan gård og bruksnummer være anført. Det henvises ikke til dette.

Eksempel på føring av mer omfattende note:

Kvinne født 1926, Volda (NEG 128 Syersker: 95397)

I kilde- / litteraturliste:

I kilde- eller litteraturlister bør NEG-spørrelistesvar føres under tittelen *Utrykte kilder*. For eksempel:

Utrykte kilder

Spørrelistesvar fra Norsk etnologisk gransking (NEG), Norsk Folkemuseum:

NEG 128 Syersker